

AHRÂR – AKSÂ ÇATIŞMASI VESİLESİYLE YABANCI SAVAŞÇILARI YENİDEN KONUŞMAK

Ahrâr'ın "İŞİD'in kuyruğu" adını verdiği Aksâ grubunun, muhaliflere yönelik bombalı araç saldırıları yapmak, suikastlar tertip etmek gibi, yine operasyon ganimetlerini ortaklarıyla paylaşmamak benzeri cürümlerin sahibi olduğu bildirilmektedir. 60 kadar muhalif grup bu olayda Ahrâr'a destek vermiştir. Yeni ismiyle Futûhü's-Şam olan Nusra grubu ise tarafsız kalmış, arabulucu rolünü üstlenmiştir. Bu girişim sonuç vermiş, çatışmalar durmuş, akabinde ise Aksâ, çatışmayı sürdüren küçük bir grup hariç, Futûhü's-Şâm'a biat etmiş, bağlılık bildirmiştir.

Mehmet Ali BÜYÜKKARA

“ Birkaç Türk Araplara katılmak için yola çıkar. Yolda bir grup Özbek'le karşılaşılır. Özbekler sorar: '---Nereye?'; '---Araplara'; '---Bulaşık yıkamaya mı?!'.

Veziristan hatıralarını derlediği *Ahir Zaman Mücabitleri* kitabındaki Bülent Tokgöz'ün bu kısa anekdotu, yabancı gönüllü savaşçılığın sosyo-psikolojisini ironik olarak yansıtır. Aslında hem Türkler hem Özbekler hem de Araplar Veziristan'ın misafiridirler. Samimi duygularla bu ülkeye gelmişler, din kardeşliği uyarınca oradaki sıcak mücadeleye katkı sunmak istemektedirler. Bu dayanışma çoğu defa mümkün de olur, dayanışma ve fedakârlık tabloları oluşur. Fakat bu arada sadece yerliler ile yabancılar arasında değil, aynı zamanda yabancıların kendi aralarındaki uyumsuzluk ve ihtilaflar, hatta çatışmalar mücadeleyi yormaya

başlar. Zaman olur, bu durum yönetilemez hâle gelir.

Moro İslami Kurtuluş Cephesi (MILF) lideri Selâmet Hâşimî'nin (ö.2003) Mindanao cephelerini yabancı savaşçılara kapatması, söz konusu mülahazaya dayanır. Hâşimî, özellikle Arap gönüllülerle yerli halk arasında bir doku uyumsuzluğu meydana geldiğini, askerlerinin dini anlayışı ve halkın yerel kültürüyle bir türlü barışık olmayan bu misafirlerin, tekfirci ithamlarla MILF saflarında birtakım çatlaklara neden olduklarını değerlendirecektir. Nitekim Abu Sayyaf grubu gibi terörist yapıların oluşumunda yabancı militan etkilenmelerinin rolü yadsınamaz.

Bosna Savaşı Tecrübesi

Bosna hükümetinin Ağustos 1993'deki resmi kararıyla kurulan El-Mudzâhid kuvvetleri, yabancı savaşçıları yönetmek ve

kontrol etmek için tesis edilmiş bir birlikti. İlk başta bu yabancı katılımlar yerli halkı mücadeleye teşvik için bir motivasyon unsuru olmuştu. Fakat ilerleyen zamanda hem Mindanao'dan aktardığımızın benzeri tecrübeler hem de artık Boşnakların adamdan ziyade silaha ihtiyaç duyacak bir vasata ulaşmaları, bu misafirlerin yerli halk nezdindeki eski sempatisini ortadan kaldırdı. 1995 Dayton Anlaşması ile ülkeden ayrılmaları karara bağlandı. Geride kalıp vatandaşlık alabilenlerin bu kazanımları ise “toplumun huzurunu bozucu bazı faaliyetler içinde oldukları” gerekçesiyle 2007'de ellerinden alındı.

Bosna'ya gelen gönüllü savaşçıların ülkeye Hırvatistan üzerinden kolayca girişleri, Hırvatlarla savaş halindeki Boşnak yetkililer tarafından her zaman kuşkuyla karşılandı. Hırvatistan bu kolaylığı göstererek, Boşnak Müslüman siyasilere riskli bir

sorumluluk yüklemiş oluyordu. Yabancı savaşçılığın kırılğan ve denetimsiz doğası dolayısıyla bu kuvvetlerden sadır olacak muhtemel yanlışlar, Hırvatistan'a Bosna-Hersek siyasetine daha fazla müdahil olma imkânı verecekti. Diğer taraftan Suudi Arabistan ve İran'ın yabancı savaşçı aktarımında resmi yollarla ve çeşitli STK'lar üzerinden aracı olmaları, özelden Bosna'da genelde ise Balkanlarda etkinlik kurmanın bir tür stratejisi olarak anlaşıldı. İran'ın bu vesileyle kendi kadrolarına, ayrıca Hizbullah milislerine sıcak savaş tatbikatı imkânı verdiği daima konuşuldu.

Selefi Araplarla Şii İranlıların çeşitli cephelerde birlikte bulunmaları mezhebi gerginlikleri bir hayli yükseltmişti. Boşnakların tedbirleri ve İranlıların ihtiyatı muhtemel çatışmaları büyük ölçüde önledi. Bosna tecrübesi ayrıca bu misafir savaşçılar tarafından 'yabancılaştırılan' yerli unsurların ürettiği problemleri de görünür kıldı. Bu yerliler 'kökü dışarıda' ideolojilerin takipçileri olarak tekfir ve terör ithamları eşliğinde ülkede istikrarı bozmakla suçlandılar; çeşitli, takibat, yargılama ve mahkumiyetlere maruz kaldılar.

Çeçenistan Tecrübesi

1995'te teşkil edilen Çeçenistan Arap mücahit birliği kendilerine mahsus örgütlenmesi ve başlarındaki meşhur emirleri Hattab (ö.2002) üzerinden yabancı savaşçılığın sembol teşkilatı haline gelmişti. Yerli mücahitler ile misafirler arasındaki hassas dengeyi iyi yönettiği söylenen Hattab'ın vefatı sonrasında, Çeçen mücadelesi iç ihtilaflarla sürekli uğraşmak zorunda kalacaktır. Kadiri tarikatının

Kafkasya'ya özgü enteresan formunun yoğun tesiri altındaki bir vassatta Selefi savaşçıların yol açacağı sorunlar öngörülebilir niteliktedir. Çeçen cihadının zorluğu çok sert iklim ve coğrafya koşullarından ibaret değildir. Ekonomik kısıtlar cihat liderliğinin belini bükmektedir ve Körfez'den gelen yardımlar bu yüzden hayatidir. Arap savaşçıların, yürüyen mücadeleyi domine etme güçleri ve komuta kademesini istedikleri gibi biçimlendiren müdahaleleri bu sebeple fazla zor olmamaktadır.

Çeçen cihadını çıkmaza sokan faktörlerden birisi kabul edilen Rusya'da sivillere yönelik intihar saldırılarında Selefi karar alıcıların elleri ortadadır. Kafkas İslam Emirliği yapılanmasının mimarı Dokka Umarov'a (ö.2014) karşı Çeçen komutanlar Vadalov, Gakayev ve Gaziev'in 2010 fitnesi diye bilinen başkaldırılarında, Arap savaşçıların Suudi kökenli emirleri Muhenned'in kışkırtıcı rolü ortaya çıkmış, bu yüzden görevden alınmış, fitnenin önüne geçilmeye çalışılmıştır. Mahalli güçlerin yabancı savaşçılar kanalıyla dış kaynaklara bağımlılığı, Çeçenistan tecrübesinde yerel kurumsallaşmaların yeterince gelişmemesi ve müteşebbis adımların dışarıdan beklenmesi gibi sonuçlar doğurmuştur ki, bunlar söz konusu fitnecilik kadar Kafkasya mücadelesinin zarar hanesine kaydedilen hususlar olmuştur.

Azzam'ın İdealleri Amacından Saptı mı?

Dr. Abdullah Azzam'ın (ö.1989) *Kervana Katıl* adlı kitabı 1980'li yıllarda tüm Müslümanları gönüllü savaşçı olmaya çağırıyordu. Azzam Filistin ve Ürdün İhvân-ı

1995'te teşkil edilen Çeçenistan Arap mücahit birliği kendilerine mahsus örgütlenmesi ve başlarındaki meşhur emirleri Hattab (ö.2002) üzerinden yabancı savaşçılığın sembol teşkilatı haline gelmişti.

Müslimîn'i içinde yetişmiş bir din alimiydi. İlahiyatçı bir öğretim üyesi olarak geldiği Pakistan'da Afgan Cihadı ile yakından ilgilen-di ve bir yardım kuruluşu olarak kurduğu Mektebü'l-Hidemât vasıtasıyla Arap gönüllülerin Afganistan'a taşınması ve ihtiyaçlarının karşılanması hizmetini üstlendi. Azzam Afganistan'ı işgal eden Sovyet Rusya'ya karşı başlatılmış mücadeleden bir İslam ümmeti dayanışması oluşmasını istiyor, unutulmuş bir farz kabul ettiği cihadın mümkün olduğu kadar çok Müslüman tarafından yerinde ve bizzat yaşanmasını arzu ediyordu.

Usame bin Ladin (ö.2011) ve el-Kaide'nin kurucu kadrosunun bölgeye intikali de genellikle Azzam vasıtasıyla gerçekleşmişti. Sovyetler çekilip cihat sona erdikten sonraki katılımlarla yaklaşık 35 bin civarında bir nüfusa ulaşacak bu savaşçıların bir kısmı ülkelerine dönmüş, diğer bir kısmı Bosna, Çeçenistan, Kosova gibi yeni mücadele alanlarına veya iç savaşın sürdüğü Cezayir ve Somali'ye intikal etmiş, bir kesim ise Afganistan'da kalmıştı. Afgan Araplar diye

anılacak bu topluluğun önemli bir bölümü Bin Ladin liderliğinde el-Kaide yapılanmasının zemini teşkil etti. Onun 1998 tarihli meşhur fetvası, yabancı savaşçılığa Azzam'ın yüklemiş olduğu anlamı değişikliğe uğrattır mahiyeteydi. Küresel Cihat adı verilen bu yeni konsept, tüm dünyada ABD, İsrail ve müttefiklerini açık hedef haline getirmekte ve terörü de içeren bir mücadele yöntemini benimsemekteydi.

Yaşadığı Amerika'dan Somali'ye gelip eş-Şebab saflarına katılan ama kısa sürede megaloman eğilimler göstermeye başlayan, savaşı bir şöhret aracı gördüğü için defalarca uyarılan, nihayetinde örgüt içi bir çekişmenin kurbanı olarak 2013'de infaz edilen Ömer Şefik Hammami gibi -İŞİD saflarında benzerlerine rastladığımız- çok sayıda örnek, şüphesiz ki Azzam'ın idealindeki gönüllü mücahitlik değildi. 2003 ABD işgali nedeniyle yine bir yabancı savaşçı olarak maiyetiyle birlikte Irak'a gelen Ebu Musab Zerkavi'nin (ö.2006) yapıp ettiklerini el-Kaide merkezi dahi onaylamayacaktı. O zamanki ismi el-Kaide olan ve çoğunluğunu yabancıların oluşturduğu bu milislerin yerel unsurlarla, bilhassa aşiretlerle yaşadıkları ihtilaf ve çatışmalar Iraklı Sünnilerin Şiiiler karşısında güç kaybetmesinin önemli nedenlerinden biriydi.

Ahrârû's-Şâm ve Cündü'l-Aksâ Çatışması

Zerkavi grubunun Suriye'ye girişini yabancı savaşçıların büyük müdahalesi olarak okumak mümkündür. İç savaşın başlamasıyla Irak'tan kendi ülkelerine intikal edip Nusra

adı altında kendi komutalarını inşa eden Suriyelilerin bu adımı, İŞİD adını alacak Zerkavi grubu tarafından onaylanmayacaktır. Böylece el-Kaide yapılanması çözülecek ve iki ayrı organizasyon ortaya çıkacaktır. Ortak özellikleri ise önemli sayıda yabancı savaşçıyı barındırmalarıdır. Fakat esas olarak İŞİD bu gönüllülerin akış noktası olur. İŞİD, dünyanın 100'e yakın ülkesinden on binlerce savaşçının katıldığı enternasyonal bir örgüt haline dönüşür.

20 bin civarındaki savaşçısının büyük ekseriyeti yerel güçlerden oluşan Ahrâr grubu ile, çoğunluğu yabancılardan oluşan 1000-1500 kadar savaşçısıyla Cündü'l-Aksâ grubunun Ekim ayı başındaki çatışması konumuz olan serencamın bir devamıdır. Yerel dinamikleri hiç dikkate almadan tabir caizse kafasına buyruk operasyonlar yapan 'sorumuz' bir gruba Ahrâr grubu müdahale etmiş ve can kayıplarının yaşandığı çatışmalar meydana gelmiştir. Gruplar ortaklaşa tuttukları köy ve kasabalardan birbirlerini çıkartmışlardır. Ahrâr'ın "İŞİD'in kuyruğu" adını verdiği Aksâ grubunun, muhaliflere yönelik bombalı araç saldırıları yapmak, suikastlar tertip etmek gibi, yine operasyon ganimetlerini ortaklarıyla paylaşmamak benzeri cürümlerin sahibi olduğu bildirilmektedir. 60 kadar muhalif grup bu olayda Ahrâr'a destek vermiştir. Yeni ismiyle Futûhü's-Şâm olan Nusra grubu ise tarafsız kalmış, arabulucu rolünü üstlenmiştir. Bu girişim sonuç vermiş, çatışmalar durmuş, akabinde ise Aksâ, çatışmayı sürdüren küçük bir grup hariç, Futûhü's-Şâm'a biat etmiş, bağlılık bildirmiştir.

Sovyetler çekilip cihat sona erdikten sonraki katılımlarla yaklaşık 35 bin civarında bir nüfusa ulaşacak bu savaşçıların bir kısmı ülkelerine dönmüş, diğer bir kısmı Bosna, Çeçenistan, Kosova gibi yeni mücadele alanlarına veya iç savaşın sürdüğü Cezayir ve Somali'ye intikal etmiş, bir kesim ise Afganistan'da kalmıştı.

Aksâ'nın Futûhü's-Şâm'a katılması kuşkusuz Aksâ'nın, aralarında doku uyumluluğu bulunan İŞİD'e yakınlaşmasının önüne geçecek ve bu grubu disipline edecek bir işlev görecektir. Fakat başta Suriye olmak üzere yabancı savaşçıların olgusu etrafındaki sorunlar öyle anlaşılıyor ki sona ermeyecek, artarak devam edecektir. Yabancı savaşçılık fenomeninin ayrılmaz bir parçası olduğu 'Küresel Cihat' konsepti içerisinde dahi Suriye ve Irak tecrübeleriyle birlikte bu konuda farklı bir anlayış ve tedbirin gelişeceği öngörülebilir. Bu insanların savaş sonrasında nasıl bir pozisyonda olacakları meselesi ise diğer bir bahis olup, üzerinde ayrıca durulmayı hak etmektedir. ○

Prof. Dr., İstanbul Şehir Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi